

Ver zameld werk

Joan Ter Maten

Uitgeverij IJzer
Utrecht

Inhoudsopgave

9	Hoofdbrekens en kopzorgen (roman in verzen)
121	Profiel zoekt liefde (een ballade)
319	De ballade van de hersenkrimp (een onzinnige geschiedenis)
351	Pascal Pastei (roman in verzen)
485	De koningin van Amsterdam (verhalend gedicht)
527	De cactus (een onaardse roman)
720	Koningsdrama (eenakter)
726	Het vertrek (een blijspel in drie bedrijven)
742	De arme uitgever (toneelstuk)
759	De beddenkoopman (en enige andere prozagedichten)
795	Een teken (en nog wat prozagedichten)
819	Odysee (korte prozagedichten)
835	De brandende brievenbus (Oulipo gedicht)
855	De viool van Plank (voor kinderen tussen vijf en honderd jaar)

871 Het dieet van Plank
 (voor kinderen tussen vijf en honderd jaar)

Voorwoord

Het is tamelijk stil...

Alleen is zo nu en dan een zachte elektronische zoem ergens in de buurt (in mijn huis) te horen.

Als ik naar rechts kijk, door het raam naar buiten, naar de verwilderde tuin, zie ik het eikenboompje zachtjes bewegen in de wind, en de schaduwen van de bladeren op de mosgroene houten schutting tussen mijn tuin en die van de burens.

Ik schrijf dit korte voorwoord op een zonnige middag, 22 juni 2024. De lijst met opgenomen werken (zoals dat mooi heet) is nu samengesteld, en is in de inhoudsopgave te lezen. Het is niet alles, maar genoeg.

Alle teksten van liedjes zijn weggelaten. Ten eerste omdat die gekoppeld zijn aan een melodie, ten tweede omdat het te veel zou zijn voor dit boek, en niet in de laatste plaats omdat ze Engelstalig zijn. De in het verleden gemaakte cd's (vijf) zijn onder de artiestennaam Sleepy Joe Tomato eventueel te beluisteren op Spotify en andere sites.

Tot slot een woord van dank.

In de eerste plaats aan de goede vriendin Josepha Olsthoorn, die na mijn hersenbloeding in 2022, mijn huishouding nu weer een beetje op poten heeft gezet.

In de tweede plaats aan Willem Desmense, de uitgever van IJzer, zonder wie deze uitgave niet mogelijk zou zijn geweest.

Joan Ter Maten

Hoofdbrekens en kopzorgen

Roman in verzen

I

I

Wat zou ik dolgraag over duizend jaar
een weekje doorbrengen op deze aarde...
'k Denk dat ik dan dezelfde schok ervaar
als Papoea's die vliegtuigen ontwaarden,
zo'n halve eeuw geleden. Het zal raar
zijn, onherkenbaar: wat ooit opzien baarde –
een robot als chauffeur of kok, de kloon,
een vliegtochtje naar Mars – is dan gewoon.

2

Gewoon – voor mensen die dan over daken
zweven, met een klein doosje op hun rug
om zó snel van A naar B te geraken;
zacht zoemend, veilig, en toch vliegensvlug.
Voor velen in dit tijdsgewricht zijn zaken
als klonen of de cyborg nog een brug
te ver. Maar wetenschap is niet te stoppen;
zij komt met nieuwe vondsten op de proppen.

3

Van de natuur wordt alles onderzocht,
en nooit komt er een eind aan het ontdekken –
't is wonderbaarlijk wat men heeft gewrocht.
Een resultaat zal weer een vraag opwekken,
een antwoord wordt gezien met achterdocht;
een uitkomst leidt heel vaak tot twistgesprekken,
verkettering komt ook voor, nu en dan.
Soms leidt de uitkomst tot een duivels plan...

4

Gegevens vallen in verkeerde handen,
een slechterik gaat ermee aan de haal.
De schurk heeft met bepaalde groepen banden
(die groepen opereren illegaal),
die mensen in misère doen belanden –
dit onderwerp staat in dit werk centraal.
Ik voer nu op zo'n vorser der natuur:
een bioloog én arts én – randfiguur.

5

Hij was nog jong, net achtentwintig jaar,
alleen. Zijn ouders waren overleden;
hij had geen broers of zussen. Prikkelbaar,
nors, maar briljant was hij; in moeilijkheden
raakte hij op 't werk – hij werd het *bête noire*.
Hij merkte dat hij dikwijls werd gemeden.
Een keer ving hij iets op van een gesprek;
een prof sprak over hem: 'Die man is gek!'

6

Hierna werd hij door 't instituut verstoten:
men vond zijn onderzoek bepaald onethisch.
De universiteit bleef voor 'm gesloten...
Toen trok hij zich terug en werd ascetisch.
Hij zette in zijn huis een lab op poten,
en zette daar zijn arbeid voort. Genetisch
manipuleren zou je 't kunnen noemen;
hij hoopte zich er ooit op te beroemen.

7

De wetenschapper werkte in 't geniep.
en wilde niet dat men zijn lab kon vinden.
Het was zelfs zo dat hij er at en sliep;
hij was niet bang voor het bezoek van vrienden,
er was geen mens die zomaar binnen liep.
Om hieraan de conclusie te verbinden
dat hij een eenling was, en nogal vreemd,
is juist; want lees maar wat hij onderneemt...

8

Zijn huis lag in Noord-Holland, bij een molen,
met weilanden rondom; de boerderij,
die hij onlangs gekocht had, lag verscholen
achter acht hoge eiken; daar had hij
met hulp van ambachtslieden, aanbevolen
door 'n klusjesman die eens voor een karwei
gekomen was, de kelder flink verbouwd,
en die met apparaten volgestouwd.

9

Biologie, ook elektronica
en chirurgie – het was zijn lust en leven.
En met behulp van stimulantia
ging hij door, dag en nacht, want heel zijn streven
was hierop toch gericht: Eureka! Ja! –
dàt roepen, en collega's te doen beven
vanwege zijn ontdekking. 't Was zijn droom
iets schokkends te ontdekken – autonoom.

10

Hij hield zich bezig met experimenten
 waarin het levenloze leven moest...
 Hij hoefde niet te kijken op wat centen:
 bij 'n tante, rijk en ziek, had hij gesmoesd,
 geslijmd en medeleven voorgewend en –
voilà: een mooi bedrag werd opgehoest.
 Ans had gezegd: 'Wat mooi die wetenschap!
 't Is jammer dat ik er niet veel van snap.

11

Wie weet, kun jij mij straks nog beter maken!
 Maar tante Ans werd zieker en ging dood,
 en N. (ik schreeuw zijn naam niet van de daken)
 begreep dat haar verscheiden kansen bood.
 't Idee dat in hem opkwam, was te laken;
 toch raakte hij niet in gewetensnood.
 Hij vond haar en hij bracht haar 's nachts naar 't lab;
 hij had alleen oog voor de wetenschap...

12

Hij dacht dat hij door niemand was gezien.
 Hij werd echter gevolgd... al een paar weken.
 Het was een vrouw, een mooie bovendien;
 vanuit een auto had zij hem bekeken.
 Slank was ze, rijzig, blond, heel feminien.
 Soms zag je haar in een mobieltje spreken.
 Ze droeg een zonnebril, een regenjas
 met een ceintuur – of zij spionne was...

13

N. dacht: voorlopig zal men Ans niet missen,
 familie heeft zij niet, ze was alleen.
 Ik zal, als neef, wel een verhaal opdissen,
 dat zij is opgeknapt en toen verdween
 om bij te komen van vermoeienissen.
 Australië, zeg ik, daar is zij heen...
 De vrieskist die hij had was ruim bemeten,
 daar legde hij haar in en ging wat eten.

14

Terwijl hij op een kippenpootje kauwde,
 bedacht hij wat hij 't beste kon gaan doen.
 De oude dame was lang goed te houden,
 maar ergens anders wrong helaas de schoen.
 Hij kon de schedel lichten van de oude,
 maar waarvandaan kon hij met goed fatsoen
 nòg een lijf halen waarmee hij iets kon?
 Want hersenruil was waar die vent op zon...

15

Het transplanteren ging al goed bij dieren:
 bij 'n kikker of een kip, een rat of muis.
 Een ongelukje kon 't werk soms ontsieren,
 maar nu was hij in die materie thuis.
 Een transplantatie van een hart, of nieren
 (hij was erbij geweest in 't ziekenhuis)
 bij 'n mens – 't was geen gecompliceerde taak.
 Maar mensenhérsens was een andere zaak.

16

Er stonden apparaten in het lab,
 de herrie was echt bij de beesten af.
 Gebliep, het zoemen van een afzuigkap,
 je hoorde mauwen, piepen en geblaf;
 het stonk er erg, maar ja, de wetenschap...
 Je zag de kist, die 'n koude damp afgaf;
 in glazen potten zaken op sterk water
 die hij wel nodig dacht te hebben, later.

17

's Nachts joeg dit heerschap op diverse dieren,
 die hij in grote kooien onderbracht.
 Liever sprak ik niet over de manieren
 waarop hij, thuisgekomen van de jacht,
 met zaag en mes, in botten, pezen, spieren
 huishield en deed wat hij had uitgedacht.
 Vol walging zou u hebben toegekeken.
 Toch moet ik, voor 't verhaal, erover spreken.

18

Hij wilde elementen combineren;
 en juist wanneer hij faalde, ging hij stug
 door, en onlangs wist hij iets te creëren:
 een oor dat groeide op een muizenrug!
 De dokter ging maar door met assembleren;
 vertraging was er vaak, soms ging het vlug.
 Ik hoop dat deze info u niet kwelt,
 maar voor 't verhaal moet het helaas verteld...

19

Maar werkte hij dan helemaal alleen?
 Had hij geen hulpje dan? Geen assistent?
 Als in een film, een dwerg of zoiets, geen
 groot licht, maar trouw en toegewijd, attent?
 Nee, maar 't werd tijd dat zo'n persoon verscheen,
 want nu ging alles niet zo efficiënt.
 Het onderzoek werd heel vaak opgeschort;
 door schoonmaakwerk kwam hij echt tijd te kort.

20

Hij overwoog een helper in te huren,
 maar wel één die geen vragen stellen zou.
 Die slechts zou opruimen, niet rond zou gluren.
 (Liever had hij daarvoor een man, geen vrouw;
 want vrouwen hadden grillige naturen
 was zijn ervaring. Ooit was één niet trouw...
 't Was toen dat hij zich op zijn arbeid stortte,
 omdat er veel aan 't liefdesleven schortte.)

21

Hij plaatste een annonce in de krant:
*Gezocht: een man voor schoonmaakwerkzaamheden
 bij wetenschapper thuis. Het dienstverband
 begint direct. Ben ik met u tevreden
 dan wordt u mogelijk mijn rechterhand.
 Discretie is vereist, niet zonder reden,
 zoals in een gesprek met u zal blijken.
 Er komt bij uw activiteit veel kijken.*

22

N. had een voorkeur voor een dommekracht
 die niet begreep waar N. mee bezig was.
 Die deed wat hem gevraagd werd en niet dacht.
 Er was zo iemand! Voor een habbekrats
 zou deze jongen tot diep in de nacht
 gewerkt hebben – zo slecht zat hij bij kas!
 Hij schreef aan N: *Ik zoek een baan met spoet.*
 Waarop die dacht: Hij is 't die 'k hebben moet!

23

De jongen had zijn school niet afgemaakt,
 een tijdje had hij in de bak gezeten,
 en was toen wéér aan lager wal geraakt.
 Hij was niet slecht, had heus wel een geweten,
 en had nu een vriendin, en niet gehaakt
 naar 'n kraak sinds zij met borden had gesmeten...
 Ja, huisje, boompje, beestje was zijn doel.
 Dit na te streven gaf een goed gevoel.

24

Toen zijn vriendin een baan kreeg bij een slager
 – er ging een goede invloed van haar uit –
 veranderde hij in een baantjesjager.
 Men wees hem steeds af, maar hij nam 't besluit
 toch door te gaan, zij het een treetje lager.
 Als schoonmaker had hij zich aangeduid
 in 't schrijven: *Dat leikd me een leuke baan.*
 N. nodigde hem uit en nam hem aan.

25

Hij heette Otto. Er was strijd geweest
tussen zijn ouders wat zijn naam betrof.
Zijn moeder zag in Adelbert het meest...

Haar man riep: 'Wat?! Nee! Kees, Koos, Jaap, Joop, of
zoiets – een naam die prettig schrijft en leest.'

Zijn vrouw vond echter al die namen grof.
Zij stelde Igor voor... 'Nee? Rogi dan?
Ook niet? Mathieu – wat vind je daar dan van?'

26

De arme Otto leed aan dyslexie,
en hij schreef vaak 'd' waar een 't' moest staan.
Zijn schrijfsels waren letteranarchie;
soms werd verbeterd wat goed was gedaan –
'a-u' werd 'o-u' en 'i-j' 'e-i'.

Het spellen was hem nooit goed afgegaan.
Zijn naam? Nee, daar had hij geen moeite mee.
Die schreef hij consequent met slechts één 't'.

27

De jongen was voor N. echt ideaal;
hij stelde geen onmogelijke vragen,
zijn ijver was bepaald fenomenaal.
N. zag hem erg veel troep naar buiten dragen,
wel vijftig vuilniszakken in totaal.
N. had geen reden over hem te klagen,
maar bijna had hij in de kist gekeken;
na 'n schreeuw van N. was dat gevaar geweken.